

Εκταση **93,5** τ. χλμ. Ανάπτυξη ακτών: **104** χλμ. Κάτοικοι **32.270** (ο δήμος το 2011: **39.220**)

Η Σαλαμίνα ή Κούλουρη είναι ένα νησί στην αγκαλιά της πρωτεύουσας. Το πλησιέστερο στις ακτές της Αττικής σημείο απέχει μόλις 1.200 μέτρα από το Πέραμα. Στα παράλια της σχηματίζονται πολλοί κόλποι, όρμοι και λιμενίσκοι. Σημαντικότερος είναι ο όρμος της Σαλαμίνας που χωρίζει το νησί σε δύο τμήματα, τα οποία συνδέονται με στενό ισθμό πλάτους 2 χιλιομέτρων. Οι λόφοι είναι χαμηλοί και χωρίς σπουδαία βλάστηση. Ψηλότερο βουνό είναι το Μαυροβούνι (υψόμετρο 380). Η Σαλαμίνα έχει πεύκα, ελαιώνες και αμπέλια. Στερείται όμως πηγών.

Φημισμένη είναι η Μονή της Φανερωμένης. Στον παλαιότατο βυζαντινό ναό βρέθηκε εικόνα της Παναγίας. Το 1670 ο ναός ξανακτίστηκε. Διαθέτει αξιόλογη αγιογράφηση μεταβυζαντινής τέχνης. Οι παραστάσεις των αγίων φτάνουν σε ένα σύνολο 3.530 μορφών. Απέναντι από την εκκλησία βρίσκεται το σπίτι όπου έζησε ο Άγγελος Σικελιανός το μεγαλύτερο διάστημα στα χρόνια ανάμεσα στο 1935 και το 1951.

Πρωτεύουσα του νησιού είναι η **Σαλαμίνα**, έδρα δήμου. Τα **Αμπελάκια** είναι ο παλαιότερος οικισμός. Το νεοκλασικό κτίριο του δημοτικού καταστήματος αποτελεί κόσμημα για ολόκληρο το νησί. Άλλοι οικισμοί είναι το

Καματερό

και τα

Παλούκια

Τηλέφωνα: Αστυνομία 210.46.51.100. Τροχαία 210.46.53.200. Δήμος 210.46.51.138. Λιμεναρχείο 210.46.77.277. ΟΤΕ 210.46.40.888. Νοσοκομείο 210.46.77.162.

Η ιστορία της Σαλαμίνας

Προίκα στον Τελαμώ να:

Αδελφή της Αίγινας, κόρη κι αυτή του ποταμού Ασωπού, η Σαλαμίνα ήταν εξίσου όμορφη. Αυτήν, την είδε και την ερωτεύτηκε ο θεός Ποσειδώνας. Την άρπαξε και την εγκατέστησε στο νησί Πιτυούσα (Πευκόφυτη) που από τότε πήρε το όνομα Σαλαμίνα. Από την ένωσή τους προέκυψε ο ήρωας Κυχρέας. Το νησί ταλαιπωρούσε ένας φοβερός δράκος, ο Όφιος, τον οποίο εξόντωσε ο Κυχρέας, όταν μεγάλωσε. Κατά μια άλλη εκδοχή, ο Όφιος δεν ήταν δράκος αλλά βασιλιάς του νησιού, του οποίου τον θρόνο πήρε ο Κυχρέας. Δεν κατάφερε να αποκτήσει γιους. Έτσι, όταν στη Σαλαμίνα έφτασε ο Τελαμών, τον οποίο έδιωξε ο Αιακός από την Αίγινα, ο Κυχρέας τον καλοδέχτηκε, του έδωσε σύζυγο την κόρη του, Γλαύκη, και του παρέδωσε το βασίλειο.

Κάποια στιγμή, η Γλαύκη πέθανε πριν να προλάβει να κάνει παιδιά. Ο Τελαμών έμεινε μόνος με τον θρόνο του. Παντρεύτηκε την Ερίβοια ή Περίβοια, εγγονή του Πέλοπα και κόρη του Αλκάθου, βασιλιά των Μεγάρων. Και, ω του θαύματος, η Περίβοια έμεινε έγκυος. Ήταν να γεννήσει, όταν από τη Σαλαμίνα πέρασε ο Ηρακλής. Την ώρα που τα έπινε με τον Τελαμώνα, σηκώθηκε, πάτησε στη λεοντή του κι έκανε σπονδή (έχυσε κρασί καταγής) στον Δία ζητώντας του να γεννηθεί αγόρι. Ένας αετός που πέταξε ψηλά, θεωρήθηκε σημάδι ότι το αίτημα είχε γίνει αποδεκτό. Κι όταν στ' αλήθεια γεννήθηκε ο γιος, τον έβγαλαν Αίαντα (Αίας, αιετός, αετός). Ο ευτυχισμένος πατέρας έγινε πιστός σύντροφος του Ηρακλή και τον ακολουθούσε παντού. Μαζί έκαναν απίστευτα κατορθώματα στην Αργοναυτική εκστρατεία και μαζί εκστράτευσαν εναντίον της Τροίας πολύ πριν από τον Τρωικό πόλεμο. Ήταν τότε που ο Ηρακλής λίγο έλειψε να σκοτώσει τον Τελαμώνα.

Η 1^η άλωση της Τροίας:

Ο βασιλιάς της Τροίας, Λαομέδοντας, είχε υποσχεθεί στον Ηρακλή να του χαρίσει τα αθάνατα άλογά του, αν έσωζε την κόρη του, Ησιόνη από το στόμα ενός κήτους. Ο ήρωας σκότωσε το κήτος αλλά ο Λαομέδοντας δεν κράτησε τον λόγο του. Επόμενο ήταν να θέλει ο Ηρακλής να τον εκδικηθεί. Με στόλο 18 πλοίων που καθένα είχε πενήντα κωπηλάτες και με στρατό εθελοντών από τους πιο άξιους, ανάμεσα στους οποίους και ο Τελαμώνας, κατέπλευσε στην παραλία του Ιλίου, άφησε τα πλοία στη φύλαξη μιας μικρής φρουράς με

επικεφαλής τον Οϊκλή από το Άργος και με βήμα ταχύ έσπευσε εναντίον της πόλης. Ο αιφνιδιασμός ήταν απόλυτος με αποτέλεσμα ο Λαομέδοντας να μην προλάβει καν να οργανωθεί. Σκέφτηκε τον αντιπερισπασμό: Με όσους μπόρεσε να μαζέψει, κινήθηκε, από άλλο δρόμο, εναντίον του Οϊκλή και της φρουράς, ελπίζοντας ότι ο Ηρακλής θα γύριζε να υπερασπιστεί τα πλοία. Λάθεψε.

Ο Ηρακλής προτίμησε να πολιορκήσει την Τροία. Στη μάχη της παραλίας, ο Λαομέδοντας σκότωσε τον Οϊκλή αλλά δεν μπόρεσε να κάψει τα πλοία, καθώς οι υπόλοιποι πρόλαβαν κι ανοίχτηκαν στο πέλαγος. Ο Λαομέδοντας και οι δικοί του γύρισαν στην Τροία κι ανέβηκαν στα τείχη της για να την υπερασπιστούν. Μάταιος κόπος. Στο πλευρό του Ηρακλή, ο ήρωας Τελαμών δημιούργησε ρήγμα στα τείχη κι από το άνοιγμα όρμησε πρώτος μέσα στην πόλη με γυμνό ξίφος. Τον είδε ο Ηρακλής και θύμωσε καθώς δεν ανεχόταν να είναι άλλος πιο μπροστά από αυτόν. Έβγαλε το σπαθί του κι όρμησε να σκοτώσει τον συναγωνιστή του. Ο Τελαμών τον ήξερε σαν κάλπικη δεκάρα. Κατάλαβε, τι συμβαίνει και, αντί να υπερασπιστεί τον εαυτό του, άρχισε να μαζεύει πέτρες και να τις βάζει τη μια πάνω στην άλλη. Ο Ηρακλής απόρησε και κοντοστάθηκε. Τον ρώτησε, τι κόλπο ήταν αυτό με τον σωρό από πέτρες. Με κάθε φυσικότητα, ο Τελαμών εξήγησε πως έφτιαχνε βωμό προς τιμή του «Ηρακλή του καλλίνικου» (του Ηρακλή που κατορθώνει ωραίες νίκες). Ο ημίθεος κολακεύτηκε και το πράγμα έμεινε εκεί.

Στη μάχη που ακολούθησε, ο Ηρακλής σκότωσε τον Λαομέδοντα και όλα τα αρσενικά παιδιά του, εκτός από τον Ποδάρκη: Τον μικρότερο γιο του βασιλιά που είχε εναντιωθεί στην απόφαση του πατέρα του να μην εκπληρώσει την υπόσχεσή του. Όσο για την Ησιόνη, την χάρισε στον Τελαμόνα ως βραβείο για την ανδρεία του. Και της έδωσε την άδεια να ελευθερώσει όποιον ήθελε από τους αιχμαλώτους. Εκείνη διάλεξε τον αδερφό της, Ποδάρκη, αλλά ο Ηρακλής είπε ότι ο νεαρός ήταν ήδη δούλος κι έπρεπε να αγοραστεί. Η Ησιόνη ρώτησε, ποια ήταν η τιμή του. Ο Ηρακλής της είπε να δώσει όσα ή ό,τι ήθελε. Η Ησιόνη έβγαλε το κάλυμμα της κεφαλής της και το πρόσφερε ως αντάλλαγμα. Από τότε, ο Ποδάρκης ονομάστηκε Πρίαμος (αγορασμένος, από το ρήμα πρίαμαι = αγοράζω). Ο Ηρακλής τον άφησε βασιλιά στην Τροία και απέπλευσε με τους δικούς του.

Αίας και Τεύκρος:

Το τι απέγινε η Περίβοια είναι λίγο σκοτεινό. Ο Τελαμών όμως βρέθηκε πίσω στη Σαλαμίνα

με την Ησιόνη τρίτη του γυναίκα. Μαζί της απέκτησε τον Τεύκρο. Αίας και Τεύκρος μεγάλωναν κοντά στον πατέρα τους. Όταν ανδρώθηκαν, βρέθηκαν και οι δυο διεκδικητές της Ωραίας Ελένης που τελικά διάλεξε τον Μενέλαο. Κι όταν ο Πάρις την έκλεψε, βρέθηκαν και οι δυο να μετέχουν στην εκστρατεία στην Τροία.

Στον Τρωικό πόλεμο, ο Αίας ανδραγάθησε κι αναδείχτηκε ο αμέσως μετά τον Αχιλλέα πιο σπουδαίος ήρωας. Μονομάχησε με τον Έκτορα, τον μεγαλύτερο ήρωα των Τρώων, και κράτησε ψηλά το ηθικό των Αχαιών, όταν ο Αχιλλέας θύμωσε κι αποσύρθηκε.

Μετά τον θάνατο του Αχιλλέα, έγιναν ταφικοί αγώνες κι αποφασίστηκε τα όπλα του ήρωα να δοθούν στον Οδυσσέα. Ο Αίας τα ήθελε δικά του. Οργίστηκε, τρελάθηκε κι επέπεσε στα κοπάδια προβάτων που έτρεφαν οι Αχαιοί, κατακόβοντάς τα καθώς νόμιζε ότι πολεμούσε με εχθρούς. Συνήλθε κάποια στιγμή, συναισθάνθηκε τι έκανε κι αυτοκτόνησε. Τον έθαψαν στο ακρωτήριο Ροίτειο της Τροίας όπου έδειχναν τον τάφο του (Αιάντειο) και ναό προς τιμή του. Στη Σαλαμίνα και στην Αθήνα ιδρύθηκαν γιορτές, τα Αιάντεια.

Ο Τεύκρος επίσης ανδραγάθησε στην Τροία κι έγινε διάσημος ως τοξότης. Όταν όμως γύρισε στη Σαλαμίνα, βρήκε τον πατέρα του έξαλλο, επειδή, όπως υποστήριζε, δεν έκανε τίποτα για να αποτρέψει την αυτοκτονία του αδελφού του. Ο γέρο Τελαμών κατηγορούσε τον Τεύκρο ότι αδράνησε, επειδή ήθελε δικό του και το μερίδιο του Αιάντα από την πατρική περιουσία. Άδικα προσπαθούσε ο Τεύκρος να αποδείξει ότι ήταν εντελώς άθως. Ο Τελαμώνας τον έδιωξε από το νησί όπως παλαιότερα είχε κι αυτός εκδιωχθεί από τον πατέρα του, Αιακό. Ο Τεύκρος έφυγε στην Κύπρο όπου έκτισε αποικία, τη Σαλαμίνα όπως κι αυτή ονομάστηκε. Καταστράφηκε από σεισμό το 342 μ.Χ.

Ο Τελαμώνας ακολούθησε τον Ηρακλή σε μια ακόμα εκστρατεία, εναντίον της Ηλείας. Σ' αυτήν πρέπει να σκοτώθηκε, καθώς αργότερα έδειχναν τον τάφο του και ιερό στη Φενεό (αρχαία πόλη της Αρκαδίας κοντά στην ομώνυμη λίμνη).

Γιος του Αιάντα ήταν ο Ευρυσάκης κι αυτού διάδοχος ο Φίλακας, τελευταίος βασιλιάς της Σαλαμίνας. Χάρισε το νησί στην Αθήνα κι έγινε πολίτης Αθηναίος. Αυτή τουλάχιστο την εκδοχή υποστήριξαν οι Αθηναίοι. Ήταν όταν, μετά από πολύχρονους πολέμους με τα Μέγαρα για την κατοχή του νησιού, ο σοφός Σόλων πρότεινε και Αθηναίοι και Μεγαρείς δέχτηκαν να κληθούν διαιτητές οι Σπαρτιάτες. Οι τελευταίοι κατακύρωσαν τη Σαλαμίνα στην Αθήνα.

Η σύμπτυξη του στόλου:

Στα 480 π.Χ., στ' ανοιχτά του ακρωτηρίου Αρτεμίσιο της Εύβοιας, βρισκόταν σε εξέλιξη φονική ναυμαχία ανάμεσα στον ελληνικό και τον περσικό στόλο, όταν μια ταχύπλοη ελληνική πεντηκόντορος έφτασε από τις Θερμοπύλες. Έφερνε την είδηση ότι ο Λεωνίδα της Σπάρτης, οι τριακόσιοι οπλίτες του και χίλιοι Θεσπείς είχαν σκοτωθεί κι ο δρόμος πια για τον περσικό στρατό ήταν ανοιχτός. Παρ' όλα αυτά, η ναυμαχία συνεχίστηκε και κατέληξε σε λαμπρή αλλά όχι καθοριστική ελληνική νίκη. Είχαν βυθιστεί πάνω από διακόσια περσικά πλοία, υπήρχαν 1.200 ακόμα.

Ο ελληνικός στόλος έπλευσε προς τον Σαρωνικό. Ο Αθηναίος στρατηγός Θεμιστοκλής ζήτησε και ο Σπαρτιάτης αρχηγός του στόλου Ευρυβιάδης δέχτηκε να σταθμεύσουν στη Σαλαμίνα τα ελληνικά πλοία, όσο να γίνει εκκένωση της Αθήνας από τον εκεί άμαχο πληθυσμό. Τα πλοία της Αθήνας μετέφεραν τους Αθηναίους, από τον Πειραιά όπου είχαν συγκεντρωθεί, στην Τροιζήνα (Πόρο), την Αίγινα και τη Σαλαμίνα. Στην έρημη πόλη έμειναν κάποιοι ηλικιωμένοι που παρερμήνευσαν τον χρησμό της Πυθίας ότι «τα ξύλινα τείχη» θα σώσουν την πόλη. Ο χρησμός εννοούσε τα πλοία αλλά εκείνοι τον ερμήνευσαν κυριολεκτικά κι οχυρώθηκαν στην Ακρόπολη κάτω από την προστασία πρόχειρου ξύλινου τείχους.

Όσπου να ολοκληρωθεί η μεταφορά των Αθηναίων, ο ελληνικός στρατός συμπύχθηκε στον Ισθμό όπου στα γρήγορα, με δουλειά νύχτα μέρα, υψώθηκε τείχος. Αρχηγός εκεί ήταν ο Κλεόμβροτος, αδελφός του νεκρού Λεωνίδα. Στο ίδιο διάστημα, στη Σαλαμίνα έφτασαν κι άλλα ελληνικά πλοία που ήταν διασκορπισμένα σε διάφορα σημεία (τα πιο πολλά, στον Πόρο). Με αυτά ενώθηκαν και τα αθηναϊκά.

Ο περσικός στόλος πέρασε από την Ιστιαία (σημερινοί Ωραιοί της Εύβοιας), τις Θερμοπύλες και την Χαλκίδα και, μια βδομάδα μετά το τέλος της μάχης των Θερμοπυλών, αγκυροβόλησε στο Φάληρο. Ο περσικός στρατός πυρπόλησε τις Πλαταιές και τις Θεσπιές και μπήκε στην έρημη Αθήνα. Την ξεθεμελίωσε. Γρήγορα ξεμπέρδευσε με τους έγκλειστους στην Ακρόπολη κι έβαλε φωτιά σε ό,τι είχε απομείνει.

Στη Σαλαμίνα, συνεδρίαζαν οι αρχηγοί: Ένας από κάθε πόλη που προσέφερε πλοία στον ελληνικό στόλο. Οι περισσότεροι ζητούσαν να υποχωρήσει ο στόλος στον Ισθμό και εκεί να ναυμαχήσει, ώστε, σε περίπτωση ήττας, να κατέφευγαν στην προστασία του στρατού που ήδη βρισκόταν εκεί. Είχαν άλλωστε τον φόβο ότι, στη Σαλαμίνα, οι Πέρσες μπορούσαν να τους εγκλωβίσουν στα στενά, αν έκαναν κυκλωτική κίνηση από τα ανατολικά και από τα δυτικά.

«Πάταξον μεν, άκουσον δε»:

Την ώρα της συνεδρίασης, ένας αγγελιαφόρος έφτασε κι ανάγγειλε την καταστροφή της Αθήνας. Η ομήγυρη διαλύθηκε. Αθηναίοι, Αιγινήτες και Μεγαρείς ήθελαν να δώσουν τη ναυμαχία επί τόπου. Όλοι οι άλλοι, στον Ισθμό. Η νύχτα πέρασε με τους Έλληνες να βλέπουν τις φλόγες που κατάκαιαν την Ακρόπολη. Την ίδια νύχτα, ο Θεμιστοκλής επισκέφτηκε τον Ευρυβιάδη στην τριήρη του. Τον έπεισε ότι ο στόλος θα διαλυόταν, αν έφευγε από τη Σαλαμίνα. Στήθηκε νέα σύσκεψη, στη στεριά. Ο Θεμιστοκλής εξηγούσε σε καθέναν που έβλεπε, πώς κατά την άποψή του είχε η κατάσταση. Ο Κορίνθιος Αδείμαντος τον αποπήρε.

Στη σύσκεψη, ο Θεμιστοκλής εξήγησε ότι, αν έφευγαν από εκεί, ήταν σαν να παρέδιδαν στους Πέρσες τα Μέγαρα, την Αίγινα και τη Σαλαμίνα. Και υπήρχαν στα μέρη αυτά πολλοί πρόσφυγες Αθηναίοι. Αν η ναυμαχία δινόταν στη Σαλαμίνα, οι Αθηναίοι θα πολεμούσαν με περισσότερο πείσμα και θάρρος: Και γιατί υπήρχε χρησμός που προέβλεπε νίκη και επειδή θα γνώριζαν ότι εκεί υπερασπίζονται και τους δικούς τους.

Και πάλι πετάχτηκε ο Κορίνθιος Αδείμαντος και τον διέκοψε, λέγοντάς του ότι δεν είχε θέση στο συμβούλιο, αφού δεν εκπροσωπούσε ελεύθερη ελληνική πόλη. Ο Θεμιστοκλής του είπε ότι με τις διακόσιες τριήρεις που διέθεταν οι Αθηναίοι, μπορούσαν να αποκτήσουν γη πιο μεγάλη από την Κόρινθο. Κι ότι μπορούσαν να φύγουν στην Κάτω Ιταλία, σε εκεί δική τους αποικία. Εννοώντας ότι εκπροσωπούσε την κύρια ελληνική δύναμη αφού συνολικά ο ελληνικός στόλος αριθμούσε 310 τριήρεις.

Η συζήτηση εκτραχύνθηκε και κάποια στιγμή, πάνω στα νεύρα του, ο Ευρυβιάδης ράπισε

τον Θεμιστοκλή. Τότε ειπώθηκε η περίφημη φράση:

«Πάταξον μεν, άκουσον δε» (χτύπα με αλλά άκουσέ με).

Κι αυτή η συνεδρίαση διαλύθηκε χωρίς να παρθεί απόφαση. Το ίδιο πρωί, στο Φάληρο, έγινε σύσκεψη υπό τον Μαρδόνιο με παρόντα τον Ξέρξη. Όλοι τάχθηκαν υπέρ της επίθεσης, με εξαίρεση τη βασίλισσα της Αλικαρνασσού, Αρτεμισία. Δεν εισακούστηκε. Ο Ξέρξης δέχτηκε την άποψη των πολλών και διέταξε 200 αιγυπτιακές τριήρεις να κάνουν τον κύκλο της Σαλαμίνας και να φράξουν το στενό προς τα Μέγαρα.

Στη Σαλαμίνα, εξακολουθούσαν να θέλουν να πάνε στον Ισθμό. Για να προλάβει κάποια τέτοια εξέλιξη, ο Θεμιστοκλής έστειλε στο Φάληρο τον παιδαγωγό των παιδιών του, Σίκκινο, να πληροφορήσει τον Ξέρξη ότι, από τον φόβο τους, οι Έλληνες ήταν έτοιμοι να φύγουν κι ότι αυτή ήταν μοναδική ευκαιρία για τους Πέρσες, αν ήθελαν να καταστρέψουν τον ελληνικό στόλο. Ο Ξέρξης πείσθηκε και διέταξε επίσπευση της επίθεσης. Ο ίδιος ανέβηκε στο όρος Αιγάλεω για να έχει καλύτερη οπτική εικόνα της ναυμαχίας.

Η καθοριστική ναυμαχία:

Οι Έλληνες αρχηγοί λογομαχούσαν ακόμα, όταν μέσα στη νύχτα έφτασε στη Σαλαμίνα ο Αθηναίος Αριστείδης. Είχε εξοστρακιστεί (εξοριστεί) με ενέργειες του Θεμιστοκλή αλλά δεν ήταν ώρα για τέτοια. Ο Θεμιστοκλής τον καλοδέχτηκε κι ο Αριστείδης του είπε ότι είδε κίνηση των περσικών πλοίων και διαπίστωσε ότι είχαν κλείσει τις διόδους. Το είπαν και στους άλλους που όμως δεν το πίστεψαν. Πείσθηκαν μόνο όταν μια τριήρης από την Τήνο που ανήκε στον περσικό στόλο, πέρασε κρυφά στην ελληνική πλευρά και οι άνδρες της εξήγησαν τι ακριβώς συνέβαινε.

Το πρωί, όλοι ήταν στα πλοία τους. Ο Θεμιστοκλής έβγαλε ένα σύντομο ενθουσιώδη λόγο και οι τριήρεις ξεκίνησαν. Μπροστά πήγαινε η αιγινήτικη με τα σύμβολα των Αιακιδών. Πλάι και πίσω της, ακολουθούσαν οι άλλες ενώ οι μαχητές τραγουδούσαν τον παιάνα της

Σαλαμίνας:

«Ω παῖδες Ελλήνων, ἴτε,

ελευθερούτε πατρίδ', ελευθερούτε δε

παῖδας, γυναίκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη

θήκας τε προγόνων^ο νυν υπέρ πάντων αγών».

Η σύγκρουση έγινε στον θαλάσσιο χώρο ανάμεσα στην Ψυττάλεια όπου οι Πέρσες είχαν αποβιβάσει φρουρά και στο Κερατσίνι. Μετά, το σύνθημα των Ελλήνων σήμανε υποχώρηση προς το στενό. Οι Πέρσες έπεσαν στην παγίδα και ακολούθησαν. Μέσα στο στενό όμως οι ασφυκτικά περισσότερες περσικές τριήρεις δεν είχαν πια το πλεονέκτημα της υπεροπλίας. Αναγκαστικά, έπλεαν όχι αναπτυγμένες σε έκταση αλλά σε βάθος (σε σχήμα πυκνής ουράς). Και κάποια στιγμή, νέο σύνθημα ακούστηκε από την ελληνική πλευρά: Αντεπίθεση!

Τα ελληνικά πλοία ανέστρεψαν την πορεία τους και χύθηκαν κατά πάνω στα περσικά που έρχονταν με φόρα: 65 με 65 της πρώτης περσικής γραμμής καθώς στο στενό δεν χωρούσαν να αναπτυχθούν περισσότερα. Η σύγκρουση ήταν φοβερή και για τους Πέρσες μοιραία: Πάνω στα πρώτα 65 που αναγκαστικά σταμάτησαν καθώς συγκρούστηκαν με τα ελληνικά, ήρθαν κι έπεσαν τα πίσω τους 65. Και σ' αυτά, εκείνα που ακολουθούσαν. Ώσπου να πάρουν είδηση το τι συνέβαινε, καθώς τα διαφορετικών εθνών πληρώματα του Ξέρξη δεν μπορούσαν να συνεννοηθούν μεταξύ τους, η ναυμαχία είχε εξελιχθεί σε πανωλεθρία για τους Πέρσες. Διακόσιες περσικές τριήρεις χάθηκαν σ' εκείνο το σημείο. Στην αναταραχή, πολλές έσπευσαν να απομακρυνθούν όπου τους πήγαινε ο άνεμος. Πλοία από την Αίγινα τις περίμεναν για τα περαιτέρω.

Νύχτα δόθηκε το επίσημο περσικό σήμα της υποχώρησης, ενώ, από το ύψος του Αιγάλεω, ο Ξέρξης δεν μπορούσε να χωνέψει τη συμφορά. Ο Αριστείδης αποβιβάστηκε στην Ψυττάλεια με μικρό στρατιωτικό σώμα κι εξόντωσε έναν προς έναν τους άνδρες της περσικής φρουράς. Ήταν 29 Σεπτεμβρίου του 480 π.Χ. και οι Έλληνες είχαν χάσει μόλις 40 τριήρεις.

Θεμιστοκλής, ο «δεύτερος»:

Ο περσικός στόλος συμμαζεύτηκε στο Φάληρο. Ήταν ακόμα πολλαπλάσιος από τον ελληνικό. Ο Ξέρξης όμως μετρούσε δυο ήττες σε ισάριθμες ναυμαχίες. Άφησε στρατό στον Μαρδόνιο να ξεχειμωνιάσει και να συνεχίσει την κατάκτηση της Ελλάδας τον επόμενο χρόνο και ο ίδιος, με τον στόλο του, απέπλευσε στην Ασία.

Στην πλευρά των Ελλήνων γινόταν μεγάλη συζήτηση, σε ποιον ανήκε η δόξα της νίκης. Όλοι εξυμνούσαν καθέναν τη δική του συμβολή. Και όλοι συμφωνούσαν ότι δεύτερος σε συμβολή στη νίκη ήταν ο Θεμιστοκλής. Η Ιστορία αποδέχτηκε την «κοινή υπόδειξη» κι ανέδειξε τον Θεμιστοκλή ως πρωτεργάτη της νίκης. Αν νικούσαν οι Πέρσες, ο Αθηναίος θα είχε θεωρηθεί μεγάλος προδότης με την αποκοτιά του να συστήσει στον Ξέρξη να επιτεθεί.

Η Σαλαμίνα παρέμεινε αθηναϊκή. Στο διάστημα 350 με 318 π.Χ. της δόθηκε το δικαίωμα να κόβει δικό της νόμισμα. Τη χρονιά αυτή (318), οι Σαλαμίνιοι τάχθηκαν με τον Κάσσανδρο της Μακεδονίας που είχε πόλεμο με την Αθήνα. Οι Αθηναίοι δεν το συγχώρησαν ποτέ. Στα 232 π.Χ., ο στρατηγός της Αχαϊκής Συμπολιτείας, Άρατος, απέδωσε το νησί στην Αθήνα. Οι Αθηναίοι έδιωξαν όλους τους κατοίκους του όπως είχαν κάνει και με τους Αιγινήτες δυο αιώνες νωρίτερα. Στη Σαλαμίνα εγκαταστάθηκαν Αθηναίοι κληρούχοι. Στα 170 μ.Χ., πέρασε από εκεί ο περιηγητής Πausανίας. Είδε μόνο ερείπια.

Στα 1204, η Σαλαμίνα πέρασε στην κατοχή των Βενετσιάνων. Από το 1296 ως το 1317 ανήκε στον Βονιφάτιο της Εύβοιας. Μετά, πλήρωνε φόρο στον Βυζαντινό διοικητή του κάστρου της Μονεμβασιάς. Ακολούθησαν οι Τούρκοι.

Στα 1880, στην ελεύθερη Σαλαμίνα εγκαταστάθηκε ο Ναύσταθμος.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 24.3.2010)